

GENÇ YETİŞKİN BİREYLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ İLE İLGİLİ TUTUMLARI: KUZEY KIBRIS GAZİMAĞUSA İLÇESİ ÖRNEĞİ

Uzman Çisem ERAY*

Doç. Dr. Süheyla Üçışık ERBİLEN**

Özet

Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs'taki genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını saptamak ve bu tutumları etkileyen değişkenleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada verilerin toplanması için Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Formlar katılımcılara internet aracılığıyla ulaştırılmıştır. Araştırmanın örnekleme Gazimağusa bölgesinde ikamet eden 18-25 yaş aralığındaki kişilerden oluşturulmuştur. Çalışmaya toplamda 500 kişi katılmıştır. Katılımcılara kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Katılımcıların 153 (% 30,6)'ü 18-21, 347 (%69,4)'si 22-25 yaş aralığında dağılım göstermiştir. Cinsiyete göre dağılıma bakıldığında ise araştırmanın örnekleme 314 (%62,8)'ü kadın, 177 (%35,4)'si erkek ve 9 (%1,8)'u diğer bireylerden oluşmuştur.

Genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde kadın katılımcılar ile erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark ($p<0,05$) bulunmuştur. Bu fark bireylerin eğitim düzeyleri ile ilgili değişkende de saptanmıştır. Bulgulara bakıldığında ise eğitim düzeylerine göre bireylerin tutumları arasında belirgin bir fark görülmüştür ($p<0,05$). Bunların yanında, çalıştığı belirten katılımcılar ile çalışmadığını belirten katılımcılar arasında anlamlı düzeyde bir fark ($p<0,5$) bulunmuştur. Bunlara ek olarak, medeni durumu evli olan kişiler ile bekâr olan kişiler arasında da anlamlı bir fark ($p<0,5$) tespit edilmiştir. Ancak araştırmanın diğer değişkenlerine bakıldığında; yaş değişkeninde, 18-21 yaş aralığındaki katılımcılar ile 22-25 yaş aralığındaki katılımcılar arasında önemli bir fark tespit edilememiştir. Bu bulguya benzer biçimde birlikte yaşanan kişiye göre analiz edilen tutumlar incelendiğinde de; üç kategori arasında -eşyle yaşayan, yalnız yaşayan ve ebeveyn ile yaşayan- kayda değer bir fark görülmemiş; hanede kiminle yaşadığının tutumları etkileyecek düzeyde bir faktör olmadığı saptanmıştır.

Sonuç olarak, Kuzey Kıbrıs'taki genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları, çok belirgin bir düzeyde olmamakla beraber, olumlu yönde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kıbrıs, Toplumsal Cinsiyet Roller, Ataerkillik**ATTITUDES OF YOUNG ADULTS REGARDING GENDER ROLES: THE CASE OF NORTHERN CYPRUS FAMAGUSTA REGION****Abstract**

In this study, it is aimed to determine the attitudes of young adults in Northern Cyprus towards gender roles and to reveal the variables that affect these attitudes.

Gender Perception Scale and Demographic Information Form were used to collect data in the study. The forms were delivered to the participants via the internet. The sample of the study was composed of people between the ages of 18-25 who live in the Famagusta region. A total of 500 people participated in the study. Participants were reached using the snowball sampling method. 153 (30.6%) of the participants were in the age range of 18-21, 347 (69.4%) were between the ages of 22-25. When looking at the distribution by

* Doğu Akdeniz Üniv. Kıbrıs. ORCID: 0000-0002-7802-4876, , cisemmeray@gmail.com

** Eğitim Fakültesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-2713-8232, suheyla.ucisik@emu.edu.tr

Araştırma Makalesi

Sayfa Sayısı: 415-435

Makale Geliş Tarihi: 23.01.2021

Makale Kabul Tarihi: 03.03.2021

gender, the sample of the research was composed of 314 (62.8%) women, 177 (35.4%) men and 9 (1.8%) other individuals.

When the attitudes of young adults towards gender roles were examined according to the gender variable, a significant difference ($p < 0.05$) was found between female participants and male participants. This difference was also determined in the variable related to the education level of the individuals. Considering the findings, a significant difference was observed between the attitudes of the individuals according to their education levels ($p < 0.05$). A significant difference ($p < 0.5$) was also found between the participants who stated that they were working and those who stated that they did not work. In addition to these, a significant difference ($p < 0.5$) was found between married and single individuals. However, when looking at the other variables of the research; in the age variable, there was no significant difference between the 18-21 age range and the 22-25 age range. Similar to this finding, when the attitudes analyzed according to the person living with are analyzed; There was no significant difference between the three categories – living with a partner, living alone, and living with parents; It was determined that who lived in the household was not a factor affecting attitudes.

As a result, the attitudes of young adults in Northern Cyprus towards gender roles were found to be positive, although not at a very significant level.

Keywords: Northern Cyprus, Gender Roles, Patriarchy.

Jel Kodu: I39

1. GİRİŞ

Günümüz dünyasında bireylerin maruz kaldığı birçok eşitsizlikten bahsedilebilir. Ancak bunların en belirgin olanı, sosyal bir kavram olan toplumsal cinsiyet ile ilgilidir. Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak kültürel bir anlam taşımaktadır. Bu kavram, toplum ve içinde yaşanılan kültür yapısı tarafından, kadın ve erkek dikotomisiyle alakalı ortaya çıkarılan düşünce ve beklentileri yansıtmaktadır. Doğal diye nitelendirilen cinsiyet değişmezken, toplumsal cinsiyet ise insana bağlı olduğu için aileye, kültüre, zamana göre değişiklik gösterebilmektedir (Saraç, 2013:27-28). Toplumsal cinsiyet, bireylere erkek ve kadın olmalarına bağlı olarak onlardan gerçekleştirmelerini bekledikleri toplumsal sorumlulukları ve rolleri içermektedir. Doğduğunda cinsiyete sahip olan bir insan, toplumsal cinsiyeti sonradan kazanmaktadır. Toplumsal cinsiyet kimliği meydana getirilirken; kültürel gelenekler ve yargılar öğrenilip, birey kendini erkek ya da kadın biçimindeki ikiliğin içerisine koyarak tanımlamaktadır (Corrado, 2009).

Kişinin kendini cinsiyet kategorilerinden biri ile tanımlamasının ardından, ait hissettiği kategoriye göre üstlendiği rollere toplumsal cinsiyet rolleri adı verilmektedir. Cinsiyet bağlamında kadın ve erkeğe göre kategorize edilmiştir. Kadınlara uygun görülen roller kadınsı, erkeğe uygun görülen roller erkeksi şeklinde isimlendirilmiştir. Kadınsı ve erkeksi olan bu roller, kişilerin yaşadığı ortamlara göre farklılık gösterebilir, ayrıca kişinin cinsiyetinden bağımsız olarak ifade edilebilir (Dökmen, 2004). Bahsedilen rolleri belirleyiciler arasında kültürel değerler de bulunmaktadır (Seçgin ve Tugal, 2011:2457). Toplumsal cinsiyet rolleri eril düzen olarak da

tanımlanan ataerkillik ve ona bağlı ortaya çıkan cinsiyetçi, eşitsiz iş dağılımı ile bağlantılıdır. Kadın ve erkek dikotomisi üzerine kurulu ataerkil düzende kadının, evdekilerin ve çocukların bakım görevi için varolduğu düşünülürken, ayrıca hassaslık, güç bakımından zayıflık ve duygusallığı yansıtan karakter özellikleriyle bağdaştırılmaktadır. Erkek bireylerin ise lider olarak dünyaya geldiği ve karakter özellikleri olarak zekâ ile gücü taşıdıkları düşünülmektedir (Şahin, 2011). Bu bağdaştırmalar neticesinde duygusal yapıda oldukları söylenen kadınlar, gerçekçi düşünmekten uzak olarak nitelendirilmiş, bu durum kadınların politik ve ekonomik alanlara dâhil olmalarının önüne set çekmiştir. Cinsiyetçi iş bölümü kadının haneye sıkışıp kalmasına yol açan roller vermiş ve kadınları iyi eş ile anne olmasını gerektiren görevler yüklemiştir. Buna bağlı olarak kadınlar söz konusu tanımlamadan kopmakta güçlük çekmiştir. Kadının aksine erkek ise kamusal alanla ilişkilendirilmiş ve özel alan tamamen kadına ait görülmüştür. Kadınlar ataerkil toplumsal yapıda pasif ve etkisiz konuma hapsolmuştur. Ataerkil düzenin getirisi ile kadın ve erkek iki ayrı alana (özel/kamusal) ayrıştırılmış, kadınlar erkeğe ait görülen kamusal alanda var olmamakta ve toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle ezilmektedir. Kadınların kamusal alana dâhil olmalarına engel olan en önemli faktör bakım rolü denilen hane içerisindeki işlerin onlara yüklenmesidir. Ayrıca ev işlerinin yanında hanehalkı içerisinde kadınlar kontrol altında tutulmaktadır. Buna örnek olarak bekâr kadın kamusal alanda olmak için baba ya da ağabeyin rızasına gerek duyarken, evli bir kadın ise kocasının iznine tabii tutulmaktadır. Bu anlayışa sahip ataerkil aile yapılarında kadının özel alandaki yükümlülükleri gereği kamusal alanda faaliyet göstermesi doğru karşılanmamaktadır. Ayrıca eğitim konusunda da kadınların, erkekler kadar fırsat eşitliğini yakalayamamasının nedeni de ataerkil sistem içeren aile düzeni ile bağdaştırılabilir. Çünkü ataerkil sisteme sahip toplumlarda cinsiyetçi iş dağılımını bozacak herhangi bir eşitlikçi ilerleme, durum kabul görmemektedir (Çelik, 2019:29).

Sosyal bir mekanizma olan ataerki, mevcut toplumda tüm alanlarda ekonomiyi elinde tutma, kadın ve çocukları yönetme, toplumsal destekleri olan miras konuları ile neslin devamı gibi önemli sorumlulukların erkeklere uygun görülüp onlara verilmesidir. Ataerkilliğin düşünce yapısına göre erkek bireyler, doğuştan gelen nitelikleri sebebiyle daha güçlü ve rasyonalisttirler, dolayısıyla hükmetmek için dünyaya gelmişlerdir. Bunun sonucunda, politik konularda -devleti yönetmek gibi- daha yetenekli oldukları düşünüldüğünden toplumsal roller zemininde kalıpyargıları meydana çıkartmaktadır (Demez, 2005). Kısacası, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temeli olan ataerkilliğin, kadın üzerinde kurulan eril bir tahakküm olduğu ve kadınların emeğinin, erkekler tarafından kontrol edilmesini kapsayan eril bir düzen olduğu söylenebilir.

Toplumsal cinsiyete ilişkin yapılan tanımlamaların yanında kuramlarda bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Biyolojik Kurama göre, iki cinsiyet arasında ciddi biyolojik farkların olduğu

savunulmaktadır. Toplumda kadın ve erkeğe atfedilen rollerin farklılaşması ise, kadın ile erkeğin değişik rolleri özümsemesiyle ortaya çıkmaktadır. Buna örnek olarak, erkek birey, fizyolojik yapısına bağlı olarak kuvvet gerektiren ev dışı faaliyetlerle uğraşırken, kadın birey, ev içindeki işler ve çocuk bakımını üstlenmiştir. Bunun sebebi olarak da kadının güçle ilişkili anatomik yetersizliği gösterilmiştir. Dolayısıyla kadınların özel alandaki görevleri çoğalmıştır. Saldırganlık eylemi de anatomik yapıya bağlı olarak erkek bireylere uygun nitelik olarak kabul edilmiştir (İmançer, 2006:7).

Bilinçdışı olaylarından özellikle içselleştirme ile özdeşleşmeye değinen psikanalitik teorisine bakıldığında ise, kişinin sahip olduğu toplumsal cinsiyete göre eylemler göstermesi (kadınlarda feminen, erkeklerde maskülen davranışlar), küçük yaşlardan başlayarak çocuğun kendi cinsiyetinden olan ebeveyni ile özdeşleşme aşamasıyla ilişkilidir. Buna ek olarak, karşı cinsten olan bireylere uygun davranışlar gösterme durumu ise, karşı cinsiyete ait olan ebeveynle özdeşleşme ile olmaktadır. Freud, çocuğun kendi cinsiyetinden olan ebeveynle özdeşleşerek onun niteliklerini kazandığını savunmakta ve bunun neticesinde kız çocukların nasıl kadın olmaları, erkek çocukların ise ne şekilde erkek olmaları gerektiğinin bilincine vardığını iddia etmektedir. Psikanalitik Kurama göre, kişinin psikolojik ve toplumsal bakımdan adapte olabilmesi için kendi sahip olduğu cinsiyetine göre olan bir cinsel kimliği edinmesi gerekli görülmektedir (Çıtak, 2008:12).

Diğer bir kuram olan Sosyal Öğrenme Kuramı, ebeveynlerin, çocuklarını dünyaya geldikleri andan beri biyolojik cinsiyetlerine bağlı olarak farklı biçimde gördüklerini ve bu farklı algılamaya göre davranış sergilediklerini savunmaktadır. Buna örnek olarak bir kız çocuğu araba tamiri konusunda babasına yardım etmek istediğini söylediğinde oradan uzaklaştırılıyorsa, ilerleyen zamanlarda babasının yaptığı işlere destek olma konusunda motive olmayacaktır. Bunun aksine mutfaktaki işlerde annesine yardım etme konusunda olumlu karşılık alan kız, destek olmaya devam edecektir. Buna bağlı olarak çocuklar cinsiyetlerine uygun rol modellerini öğrenirler ve bu modellerle paralel davranış sergilemeleri için çevrelerindeki yetişkinler tarafından motive edilirler. Bu kurama göre, kişinin çevresi, ait olduğu cinsiyetin rollerini öğrenmesi bakımından doğru ve zengin bir alandır. Cinsiyete dair ortak yönleri farketmesi, çocukların bu benzerliklerden yola çıkarak öteki bireylerin eylemlerini taklit etmesi durumu oluşur. Bahsedilen bu sosyal öğrenme sistemi toplumda bulunan hiyerarşi ile algı biçimini gösterme bakımından güçlüdür. Kadın ve erkeklerin uğraştığı işler farklıdır, nitelikleri değişik biçimde ifade edilmiştir ve bu ifadelerden yola çıkarak iki cins de ayrı faaliyetlere ilgi duymaktadır (Güldü ve Kart, 2009:101).

Bilişsel Gelişim Kuramına göre ise, çocuklar öncelikle bireylerin erkek ve kadın olarak iki kategoriye bölündüğünü ve daha sonrada kendilerinin hangi kategoriye girdiklerini kavrar, bunun

ardından kişileri birbirinden farklı kılan özellikleri kavrarlar. Ardından cinsiyetle alakalı norm haline gelmiş görüşlerin –iki cinsiyetten beklenen davranışların neler olduğunun- bilincine varıp, bu süreçten itibaren de cinsiyetlerine ilişkin kalıplaşmış davranışları sergilemeye başlarlar (Çıtak, 2008:14).

Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramını geliştiren Sandra Lipsitz Bern, Bilişsel Gelişim Kuramı ile Sosyal Öğrenme Kuramının fikirlerini biraraya getirmektedir. Bilhassa, cinsiyetleri birbirinden ayırmanın çocuğun kendisi ile ilgili bilgisi de dahil olmak üzere bütün bilgiyi kültüre ait erkeklik ve kadınlık tanımlarına bağlı kodlama ve düzenlemeye hazır olmasından kaynaklandığını belirtmektedir (Dökmen, 2012:69). Bu teoriye göre, çocuk toplumsal cinsiyet şemalarını öğrenme döneminde kadın ve erkek arasındaki ayrımı farkına vararak, kendine ait cinsiyet ile ilişkili bilgi toplayarak kendi cinsiyetini tanımlamaktadır (Çıtak, 2008:15).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği olarak tanımlanan ve birçok kuramla açıklanmaya çaba gösterilmiş bu önemli sorun, kadını evde tutarak, sosyal hayattan uzaklaştırmakta ve çalışarak kendi ayakları üzerinde durmasının önüne geçmektedir. Kadınların ücretli bir işe sahip olmasına engel olan en büyük sorun, kadınların ücretsiz emeğinin büyük bir çoğunluğunu kapsayan bakım yükümlülüğüdür. Ücretli işin kapitalist toplumlarda sosyal vatandaşlık olanak ve haklarından faydalanmasının temel şartı olduğu düşünülürse, kadınlar bu olanaklardan ücretsiz emek yükümlülükleri sebebiyle mahrum kalmakta veya erkeklere göre daha az faydalanabilmektedir. Görüldüğü üzere toplumsal cinsiyet, ekonomik sistemde erkek ile kadını farklı alanlarla bağdaştırmanın, işlerin cinsiyetlere göre ayrılmasının, özel ve kamusal alan arasında oluşturulan hiyerarşinin, ücret konusundaki adaletsizliğin temelini oluşturmaktadır. Sosyal olarak atfedilen roller nedeniyle kadınlar, topluma, emek piyasasına ve kamusal alana sürekli olarak ‘anne-eş’ kimliğiyle dahil olmaya mecbur bırakılmaktadır (Urhan, 2016). Birçok kadın bir erkeğe maddi açıdan bağımlı yaşamakta ve yaşamsal olarak önemli görülen *kendini gerçekleştirme* ilkesine ulaşmadan ölmektedir. Başkasına bağımlı olmanın bir diğer kötü yanı da bağımlı olunan kişiden görülen gerek psikolojik, gerek fiziksel şiddete rağmen kadının oradan kaçış yolunun olmaması ve çaresizce canı pahasına orada yaşamaya devam etmesidir.

Son yıllarda bu konu ile ilgili çalışmalar sıkça yapılmaktadır. Direk ve Irmak (2017) araştırmalarında, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci ve altıncı sınıfta eğitim alan öğrencilerden 99 kişinin katılımıyla, toplumsal cinsiyet algısına yönelik tutumlarının tespit edilmesi ve bu sınıflarda olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleriyle alakalı tutumlarını etkileyen etkenlerin neler olduğunun bulunmasını hedeflenmiştir. Bunun sonucunda, toplumsal cinsiyet algısında öğrenimin pozitif bir etkisinin olmadığı, onun yerine daha önemli faktörler, cinsiyetin kadın oluşu ve annenin eğitim süresi olduğu belirlenmiştir.

Bekleviç ve Kıran (2017), üniversite hastanesinde çalışan 128 araştırma görevlisinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, iş yaşamındaki cinsiyet algısıyla ilgili izlerini analiz etmeyi amaçlamıştır. Sonuçta araştırma görevlilerinin ‘eşitlikçi cinsiyet rolünü’ içeren tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir ve erkek ile kadın arasında toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutumlarda bir fark bulunamamıştır. Medeni durumun bir etkisi olmadığı da gözlemlenmiştir.

Derya, Taşhan, Uçar, Karaaslanve Tunç (2017), çalışmalarında Ebelik ve Hemşirelik Bölümünde okuyan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili tutumlarının cinsel tabulara etkisini tespit etmeyi hedeflemiştir. Öğrencilerden seçilen 640 katılımcıyla gerçekleşen araştırmanın sonucunda bireylerin %52,2’si içinde buldukları toplumun cinsellik bakımından baskılayıcı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca erkek katılımcılara göre kadın katılımcıların, daha çok eşitlikçi bir tutumda oldukları ve kadın ile homoseksüellik üzerine bahsedilen stereotip cümlelerini (kadının evlilik dışı cinsel ilişki yaşaması vb) toplumsal bir norm olarak düşünen katılımcıların tümü toplumsal cinsiyet rolleri açısından daha eşitlikçi görüş sergilemiştir.

Çiçek ve Çopur’a (2018) ait çalışmada, Ankara’da yaşayan farklı ekonomik seviyelere sahip, on sekiz yaş ve üzeri bireylerin ‘kadınların çalışması ve toplumsal cinsiyet rolleriyle alakalı tutumlarını’ tespit etmek hedeflenmiştir. Katılımcı olarak 150 kişiden oluşan bu çalışmanın neticesinde toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutum ve geleneksel cinsiyet rolleri oluşumu arasında bir ilgi bulunamamıştır. Sosyalleşme aşamasında alınan mesajları eşitlikçi olarak algılayan bireyler ile toplumsal cinsiyet rolleriyle alakalı eşitlikçi tutumu olanlar, kadın bireylerin çalışmasına yönelik pozitif bir tutum göstermişlerdir.

Palas Karaca ve Çubukçu Aksu’ya (2020) ait çalışma, sağlık hizmetlerinde öğrenci olan bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili görüşleri ve psikolojik iyi oluşları arasındaki bağlantıyı incelemek amacıyla yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, İlk ve Acil Yardım programında öğrenci olanların ve kadın katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirgin düzeyde yüksek olduğu ve öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Uygun ve Önsan (2020) araştırmasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucuna göre tüm katılımcıların pozitif tutum sergiledikleri gözlemlenmiş, kadın katılımcıların toplumsal cinsiyet tutumlarının, erkek katılımcılara kıyasla daha pozitif olduğu bulunmuştur.

Ertuğrul Yaşar ve Zorluoğlu’nun (2021) çalışmasında amaç, üniversitede öğrenim gören bireylerin toplumsal cinsiyet rolleriyle alakalı tutumları ile bu tutumların cinsiyet ve cinsiyet rollerine göre değişimini araştırmaktır. Bu çalışmada, kadın katılımcıların %47’sinin maskülen, %39’unun belirsiz, %12’sinin androjen ve %2’sinin feminen cinsiyet roller sergilediği bulunmuştur.

Erkek katılımcıların ise %35'inin maskülen %37'sinin belirsiz, %23'ünün androjen ve %5'inin feminen cinsiyet rolü sergilediği saptanmıştır. Araştırmanın diğer neticesine bakıldığında ise, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin düşüncelerin, cinsiyete göre belirgin düzeyde farklılaştığı gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak kadın katılımcıların, erkeklere göre daha eşitlikçi görüşte oldukları sonucuna varılmıştır. Ayrıca her iki cinsin rolleri geleneksel cinsiyet rolleri ve evlilikte cinsiyet rolleri ile alakalı görüşler bakımından belirgin bir fark olduğu saptanmıştır.

Kadının diğer tüm bireylerde olması gereken istediği gibi yaşama hakkı elinden alınmakta ve özgürlüğü tamamen özel alana hapsedilmektedir. Kuzey Kıbrıs'ta da bu eşitsizlik durumu nedeniyle birçok kadın özgür yaşamak bir yana yaşama hakkı dahi bir erkek tarafından elinden alınabilmektedir. Böyle bir adaletsizliğin yaşanmasının en temelinde; erkek egemenliği olarak bilinen ataerkil sistem bulunmaktadır. Bu sistem toplumda yaşayan bireylerin doğumundan itibaren, çevreleri tarafından verilen toplumsal cinsiyet rollerini kendilerinin bir parçası veya doğanın kanunu türündeki değiştirilemez, yok sayılamaz anlayışıyla özümseyip bu rollere uygun davranmasına yol açmaktadır. Kuzey Kıbrıs'ta toplumsal cinsiyet rollerinin bu denli kabullenilmesinin sebep olduğu toplumsal cinsiyet eşitsizliği problemi de erkek bireyin sırf cinsiyeti nedeniyle kadın bireye göre daha özgür ve can tehlikesi daha az olan bir yaşam sürmesini sağlarken, kadının ise yine cinsiyeti yüzünden bunların aksine her an bir erkek şiddetine maruz kalma tehlikesiyle ve toplumun ona verdiği yükümlülük sebebiyle çoğunlukla özel alana kapalı bir hayat sürmesine neden olmaktadır. İşte bu eril yanlı düşünce sisteminin değişebilmesi için Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan bireylerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Yapılan araştırmada da Kuzey Kıbrıs'ın bu konudaki mevcut durumunu anlamak ve toplumu ileride daha eşitlikçi ve adaletli bir yapıya dönüşümünü sağlayabilmek için, Gazimağusa ilçesinde yaşayan genç yetişkinlerin bahsedilen bu eşitsizliklerle alakalı tutumlarının neler olduğu öğrenilmiştir. Araştırmanın sonucunda Kuzey Kıbrıs'taki geleneksel tutum olarak bilinen ataerkil düşünce yapısı ortaya çıkarılıp dönüştürülmesi için çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Toplumsal cinsiyet rollerinin, bireyler üzerindeki olumsuz etkileri ve dayatmalarını konu alan çalışma etkenlerin ortaya çıkarılması ve ataerkil yapıyı dönüştürebilmek için öneriler sunması bakımından önem arz etmektedir. Özellikle son zamanlarda Kuzey Kıbrıs'ta birçoğu ölümlerle sonuçlanan kadına şiddet vakaları artarak görülmeye devam etmektedir. Bunun temelinde de yine yukarıda bahsedilen toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğu açıktır. Buna ek olarak Ada'da bu konuyla ilgili olarak çalışmalar yapabilecek, Doğu Akdeniz Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans Programı hariç bir program bulunmamaktadır. Kuzey Kıbrıs bağlamında konu bazı akademik çalışmalarda daha önce ele alınmış olsa da bu araştırma kapsamlı ve derinlemesine

yapılan ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır. Gazimağusa ilçesinde yaşayan genç yetişkinlerin, toplumsal cinsiyet tutumlarıyla ilgili sonuçlara ulaşılmış ve belli tutumların oluşmasında etkili olabilecek çeşitli değişkenler de göz önünde bulundurulmuştur. Dolayısıyla çıkan sonuçlara bağlı olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada yeni çözüm önerileri sunulmuş ve söz konusu çalışmayla genç yetişkinlerin de bu konuda bilinçlenmesine katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Bu çalışmada, bireysel ve sosyal kimliklerini oluşturmada söz hakkına sahip genç yetişkinlerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları hangi yöndedir?
- 2) Ebeveynler ile aynı mekânda yaşamamın, genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarına etkisi var mıdır?
- 3) Toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutumlarda genç yetişkinlerin eğitim düzeyinin etkisi var mıdır?
- 4) Toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutumlarda genç yetişkinlerin sosyoekonomik durumunun etkisi var mıdır?
- 5) Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarda genç yetişkinlerin yaşının etkisi var mıdır?
- 6) Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarda genç yetişkinlerin cinsiyetinin etkisi var mıdır?
- 7) Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarda genç yetişkinlerin medeni durumunun etkisi var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, Kuzey Kıbrıs'taki genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının saptanması amaçlandığından tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama modeli bir olay veya konu ile ilgili katılımcıların düşüncelerinin veya kabiliyet, tutum, ilgi vb. niteliklerinin tespit edildiği çoğunlukla öteki araştırmalara kıyasla daha geniş örneklem oluşturularak gerçekleştirilen araştırmalardır (Büyüköztürk ve ark., 2016).

2.2. Evren ve Örneklem

2019-2020 yılları arasında gerçekleşen araştırmada, Kuzey Kıbrıs'da yaşayan genç yetişkinler araştırma evrenini oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem 525 katılım gösteren kişi arasından, Gazimağusa ilçesinde ikâmet eden 18-25 yaş aralığındaki 500 birey seçilerek belirlenmiştir. Katılımcılar Gazimağusa ilçesinden seçilirken bölgenin kültürel çeşitliliğe sahip olması ve üniversite şehri olduğu için farklı bölgelerden gelen kişileri barındırması sebebiyle evreni temsil edilebilirliğinin yüksek olması göz önünde bulundurulmuştur. Gönüllülük esası ile katılımcılara kartopu yöntemiyle ulaşılmış ve bu kişilere araştırma ölçeği gönderilmiştir. Kartopu

kavramı, katılımcı sayısının giderek çoğalması sebebiyle kullanılmaktadır. Belirli bir evrenden örneklem seçilir ve birkaç katılımcı belirlenerek onlar aracılığıyla başka kişilere ulaşılar örneklem büyüklüğü kartopunun büyümesi gibi genişlemektedir (Uzun, 2013).

2.2.1. Araştırmaya Katılanlara Ait Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan genç yetişkinlerin cinsiyet, medeni durumu, eğitim durumu, çalışma durumu ve yaş aralığına ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Demografik Değişkenlerin Frekans Dağılımı

Değişkenler	Kategoriler	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Cinsiyet	Kadın	314	62,8
	Erkek	177	35,4
	Diğer	9	1,8
Medeni durumu	Evli	72	14,4
	Bekar	428	85,6
Eğitim durumu	İlkokul	-	-
	Ortaokul	9	1,8
	Lise	64	12,8
	Üniversite	319	63,8
	Yüksek lisans	83	16,6
	Doktora	24	4,8
Çalışma durumu	Hiçbiri	1	0,2
	Çalışıyor	249	49,8
	Çalışmıyor	251	50,2
Yaş aralığı	18-21	153	30,6
	22-25	347	69,4
Toplam		500	100

Araştırmaya katılım gösteren kişilere ait demografik değişkenlerin dağılımının verildiği Tablo 1’e bakıldığında, katılımcıların 314’ü (%62,8) kadın, 177’si (%35,4) erkek; 72’si (%14,4) evli, 428’i (%85,6) bekar. Genç yetişkinlerin 9’u (%1,8) ortaokul, 64’ü (%12,8) lise, 319’u (%63,8) üniversite, 83’ü (%16,6) yüksek lisans, 24’ü (%4,8) doktora ve 1’i (%0,2) hiçbiri; 249’u (%49,8) çalışıyor, 251’i (%50,2) çalışmıyor. Katılımcıların 153’ü (%30,6) 18-21 yaş aralığında iken, 347’si (%69,4) 22-25 yaş aralığında verilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak için kullanılan araç iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda demografik değişkenlerin belirlenmesi için oluşturulan demografik bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda sonuçlar için etkili olacağı düşünülen cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve çalışma durumu, katılımcıların kiminle birlikte yaşadığı gibi değişkenlerle ilgili bilgiler edinmeyi amaçlayan 12 soru bulunmaktadır. İkinci kısımda ise 2013 yılında Hasan Hüseyin Altınova ve Veli Duyan tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ) bulunmaktadır. Araştırmada genç yetişkinlerin ölçekte verilen ifadelere hangi düzeyde katıldıklarını belirlemek için 25 maddeden oluşan 5'li likert kullanılmıştır. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nde; 1) Kesinlikle Katılmıyorum, 2) Katılmıyorum, 3) Kararsızım, 4) Katılıyorum, 5) Kesinlikle Katılıyorum şeklinde ifadeler bulunmaktadır. TCAÖ'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları araştırmacılar tarafından yapılarak geçerlik için Kasier- Meyer Olkin (KMO) katsayısı,882; Barlett testi ki-kare değeri ise 3389,153 (df 435) ve istatistiksel bakımdan anlamlı (sig.=.000) bulunmuş, buna ek olarak güvenirlik katsayısı ,872 şeklinde bulunmuştur. Bunların sonucunda ölçeğin güvenirliliğinin ve geçerliliğinin yüksek olduğu, yani bu ölçeğin bireylerin toplumsal cinsiyete ilişkin algısını belirlemekte kullanabileceğini yansıtmaktadır (Altınova ve Duyan, 2013).

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmaya başlamadan önce ilk olarak Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ) Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü'nden, Yüksek Lisans Tez Öneri formu doldurulup gönderilerek onay alınmış, ardından Bilimsel Araştırma Etik Uygunluk formu doldurulup DAÜ İşletme ve Ekonomi Fakültesi Etik Alt Kurulu'na gönderilerek oradan da 19 Şubat 2020 tarihinde onay alınmıştır (Sayı: ETK00-2020-0070). Son olarak da araştırmada kullanılmak üzere belirlenen TCAÖ'nü geliştiren Altınova ve Duyan'dan (2013) ölçeği kullanmak üzere izin alınarak çalışmaya başlanmıştır. Araştırma 18-25 yaş aralığında olan ve Gazimağusa'da ikâmet eden 500 genç yetişkinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Ancak bu araştırma Covid-19 virüsünün yol açtığı pandemi dönemine denk geldiği için, diğer anket çalışmalarından farklı olarak yüzyüze değil internet ortamı üzerinden yapılmıştır. Araştırmayı yapabilmek için öncelikle internette bulunan Google Forms sayfasından form oluşturulmuştur. Bu formun ilk bölümünde katılımcıların çalışma hakkında bilgilendirilmesi ve bilgilerinin gizlilikle korunacağından emin olması için bir bilgilendirme eklenmiş, sonraki bölümde de gönüllü katılım esas alınarak katılımcıların araştırmaya katılmak üzere onayını almak üzere bilgilendirilmiş onam formu eklenmiştir. Formun üçüncü bölümünde ise katılımcıların gizlilik gereği isim-soyisimleri alınmayarak demografik bilgi formu doldurmaları istenmiş, son bölümde de TCAÖ'nü doldurmaları beklenmiştir. Araştırma formu katılımcılara, bu forma ait link gönderilerek ulaştırılmıştır. Kartopu yöntemiyle belirli katılımcılara form

gönderilerek onların da kendi çevrelerinde örneklem seçimindeki kriterlere uyan (18-25 yaş aralığında olan ve Gazimağusa'da yaşayan) kişilere bu formu göndermeleri istenmiştir. Verilerin toplanması 3 Nisan 2020 tarihinde başlayıp 1 Temmuz 2020 tarihinde sona ermiştir. Veriler analiz edilmeden önce titizlikle kontrol edilerek, araştırmaya uygun nitelikte olan veriler değerlendirmeye alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda toplanan veriler SPSS 20 programına yüklenerek demografik bilgiler için frekans (f) ve yüzdelik (%) değerler bulunmuştur. Genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını tespit etmek için de betimsel istatistikler olarak bilinen ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (ss) değerleri kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlere göre toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları kıyaslamak için de bağımsız örneklem için t-testi ve tek yönlü ANOVA testlerine başvurulmuştur. Araştırmada bağımsız örneklem için t-testi iki bağımsız örneklemin ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için kullanılırken, tek yönlü ANOVA ise, üç veya daha fazla bağımsız örneklem ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını hesaplamak için kullanılmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Ölçeğe Ait Ortalama ile İlgili Bulgular

Katılımcıların ortalamalarının alabileceği en düşük puan '1,00', en yüksek ortalama puanı ise '5,00' olarak belirlenmiştir. Ortalama puanı 1'e yaklaştıkça geleneksel bir tutumun bulunduğunu, 5'e yaklaştıkça ise eşitlikçi bir tutumun varlığını göstermektedir.

Birinci alt problem olan 'Genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları hangi yöndedir?' ile ilgili edinilen verilerin betimleyici istatistikleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Ölçeğe Ait Betimleyici İstatistikler

	Ortalama	SS
Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	3,01	,49739

Tablo 2'de ölçekten alınan puanların tanımlayıcı istatistikleri görülmektedir. Katılımcıların tutumlarına bağlı olarak ölçekten aldıkları ortalama puanlarına bakıldığında toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin genelinde $\bar{x} = 3,01$ bulunmuştur. Ölçekten alınan en yüksek puan, katılımcının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bir tutumda olduğunu, alınan en düşük puan ise geleneksel bir tutumda olduğunu göstermektedir. Buna bağlı olarak ölçekten alınan genel ortalamaya bakıldığında, katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının olumlu yönde olduğu görülmektedir. Katılımcıların tutum ortalamaları ile ilgili frekans dağılımı aşağıdaki Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. TCAÖ Ortalamaların Frekans Dağılımı

TCAÖ Ortalamaların Frekans Dağılımı	Minimum	Maksimum	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
	1,00	5,00		
1,00			3	,6
1,50			3	,6
2,00			9	1,8
2,50			61	12,2
3,00			373	74,6
3,50			26	5,2
4,00			4	,8
4,50			8	1,6
5,00			13	2,6
Toplam			500	100,0

3.2. Bağımsız Değişkenler ile İlgili Bulgular**3.2.1. Genç Yetişkinlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Tutumları**

Genç yetişkinlerin cinsiyet değişkenine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını tespit etmek için yapılan tek yönlü ANOVA testinin sonucu Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Genç Yetişkinlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Tutum Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	SD	Kare Ortalaması	p
Gruplararası	1,564	2 ,782	3,189	,042
Gruplarıçi	121,886	497	,245	
Toplam	123,450	499		

*p < ,05

Tablo 4 incelendiğinde araştırmada kadın, erkek ve diğer olarak gruplandırılan genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında, cinsiyet değişkenine bağlı olarak aralarında anlamlı fark ($F(2, 497) = 3,189, p = ,042$) olduğu tespit edilmiştir. Bu farkın hangi gruplar içerisinde olduğunu görmek amacıyla Post-hoc testi olarak Games-Howell testi yapılmıştır. Bu testin sonucuna göre bahsedilen anlamlı fark ($p < ,05$) kadın ile erkek katılımcılar arasında bulunmuştur. Kadın katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin puan ortalamaları ($\bar{x} = 3,05$), erkek katılımcıların puan ortalamalarına ($\bar{x} = 2,93$) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buradan, kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 5. Genç Yetişkinlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Tutum Düzeylerine İlişkin Post hoc testi – Games-Howell Sonuçları

Gruplar	N	Ortalama	SS	Kadın	Erkek	Diğer
Kadın	314	3,05	,46053		$p < ,05$	$p > ,05$
Erkek	177	2,93	,56157			$p > ,05$
Diğer	9	3,00	,00000			

* $p < ,05$

Araştırmada cinsiyet değişkenine göre toplumsal cinsiyete ilişkin tutum farklılığına benzer başka araştırmalar da bulunmaktadır. Çelik, Pasinlioğlu, Tan ve Koyuncu 'nun (2013) toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları belirlemek üzere yaptığı çalışmada da; mevcut çalışmayla benzer bulgulara ulaşıp kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha eşitlikçi bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeni doğrultusunda toplumsal cinsiyete ilişkin tutumların incelendiği başka bir araştırmada da Güzel (2016), kadın katılımcılar ile erkek katılımcıların tutumları arasında anlamlı bir fark bulmuş ve erkeklerin kadınlara göre daha düşük puan alarak, geleneksel bir tutuma sahip oldukları sonucuna varmıştır.

3.2.2. Genç Yetişkinlerin Yaş Değişkenine Göre Tutumları

Genç yetişkinlerin yaş değişkenine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını saptamak için yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonuçları aşağıda Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Genç Yetişkinlerin Yaş Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Düzeylerinin Bağımsız Örneklem İçin T-testi Sonuçları

Yaş	N	Ort.(SS)	SD	t	p
18-21	153	3,00 (,47120)	498	-,201	,841
22-25	347	3,01 (,50914)			

* $p < 0,5$

Genç yetişkinlerin yaş aralıklarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarına bakıldığında, 18-21 yaş aralığındaki katılımcıların ortalamaları ($\bar{x} = 3,00$, $ss = ,47120$) ile 22-25 yaş aralığındaki katılımcıların ortalama puanları ($\bar{x} = 3,01$, $ss = ,50914$) daha düşük olmakla birlikte anlamlı bir fark görülmemiştir ($t(498) = -,201$, $p > 0,5$). Erzeybek (2015) de benzer şekilde, anne-babaların çocuklarını yetiştirirken sahip oldukları toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelediği çalışmada anne ve babaların yaşları ile tutumları arasında önemli düzeyde bir fark bulamamıştır.

3.2.3. Genç Yetişkinlerin Eğitim Düzeyine Göre Tutumları

Genç yetişkinlerin eğitim düzeyine göre toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili tutumlarını ölçmek için yapılan tek yönlü ANOVA testinin sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Genç Yetişkinlerin Eğitim Düzeylerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	2,933	5	,587	2,404	,036
Gruplarıçi	120,517	494	,244		
Toplam	123,450	499			

* $p < ,05$

Genç yetişkinlerin eğitim düzeylerine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir fark vardır ($F(5, 494) = 2,404$, $p = ,036$). Genç yetişkinlerin eğitim düzeyi arttıkça cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu fark özellikle eğitim durumu ortaokul ile üniversite olan katılımcılar arasında gözlemlenmiştir. Üniversite düzeyindeki kişilerin ortaokul eğitim düzeyine sahip kişilere göre daha eşitlikçi bir tutuma sahiptir. Çelik ve ark. (2013) üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarını belirlemek üzere yaptığı çalışmada katılımcıların mezun oldukları lise türü ve şu anda okudukları üniversite bölümlerine göre tutumlarının farklılık gösterdiğini bulmuştur. Ayrıca Erzeybek (2015) de benzer biçimde, Kuzey Kıbrıs’ta yaptığı çalışmada anne-babaların eğitim durumları ile tutumları arasında önemli bir fark tespit etmiştir.

3.2.4. Genç Yetişkinlerin Çalışma Durumuna Göre Tutumları

Genç yetişkinlerin çalışma durumuna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını bulmak için yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonuçları aşağıdaki Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Genç Yetişkinlerin Çalışma Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Bağımsız Örneklem İçin T-Testi Sonuçları

Çalışma Durumu	N	Ort.(SS)	SD	t	p
Çalışıyor	249	2,99 (,48354)	498	-,807	,420
Çalışmıyor	251	3,02 (,51110)			

*p < 0,5

Katılımcıların çalışma durumlarına bağlı olarak toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarına bakıldığında; çalıştığını belirten kişilerin ortalama puanları (\bar{x} = 2,99, ss = ,48354), çalışmadığını belirten kişilerin ortalama puanlarına göre (\bar{x} = 3,02, ss = ,51110) daha düşüktür ve iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($t(498)$ = -,807, p < 0,5). Bu sonuçlara göre çalışan bireylerin, çalışmayan bireylere göre daha geleneksel bir tutuma sahip oldukları gözlemlenmiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda çalışmayan kişilerin daha eşitlikçi tutuma sahip olmalarının sebebi, yaşa bağlı olarak ebeveynlerinin gelir düzeylerine bağlı bir yaşam sürdürmeleri ve bu nedenle çalışan katılımcılara göre refah seviyesi daha yüksek bir hayata sahip olmaları etken görülmektedir. Çalışan kişilerin daha zor koşullarda çalışıyor olmaları ve gelir düzeyleri daha düşük olmaları, geçimi ebeveynleri tarafından sağlanan kişilere göre daha geleneksel tutumda tespit edilmelerine yol açmıştır.

Güzel (2016) ise, bu sonucun aksine çalışma durumu ile tutumlar arasında önemli bir fark bulamamıştır. Araştırmacı bunun sebebinin katılımcıların yaş ortalamasının küçük olması, hayata olan perspektiflerinin ve ev içerisindeki yükümlülüklerinin farklı olmasına bağlamaktadır. Çiçek ve Çopur (2018) ise, katılımcıların gelir düzeyleri ile tutumları arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Gelir düzeyi düşük olan katılımcıların yüksek olan katılımcılara göre daha geleneksel bir tutuma sahip olduğunu tespit etmiştir. Bahsedilen çalışmaların sonuçlarının değişkenlik göstermesinin sebebi, çalışmalara dahil edilen kişilerin çoğunlukla öğrenci olması ile yaş ortalamalarının küçük olması görülmektedir. İncelenen araştırmalar, bu araştırmadan farklı olarak örneklemelerini üniversite öğrencileri ile sınırlamaları sebebiyle, çalışma durumunu değişken olarak almamış ve bu nedenle mevcut araştırma ile sağlıklı bir karşılaştırma sağlanamamıştır.

3.2.5 Genç Yetişkinlerin Medeni Hâline Göre Tutumları

Genç yetişkinlerin medeni hâline göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının bağımsız değişkenler için t-testi sonuçları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Genç Yetişkinlerin Medeni Hâline Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Bağımsız Değişkenler İçin T-testi Sonuçları

Medeni Durumu	N	Ort.(SS)	SD	t	p
Evli	72	2,97(,42698)	498	-,696	,487
Bekâr	428	3,01 (,50844)			

*p < 0,5

Genç yetişkinlerin medeni durumlarına göre toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutumları incelendiğinde; evli olan katılımcıların ortalama puanları (\bar{x} = 2,97, ss = ,42698), bekâr olan katılımcıların ortalama puanlarına (\bar{x} = 3,01, ss = ,50844) göre anlamlı bir düzeyde daha düşüktür ($t(498)$ = -,696, $p < 0,5$). Buna bağlı olarak bekâr katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, evli olan katılımcılara göre daha eşitlikçi bir yapıda olduğu sonucuna varılmıştır. Evli bireylerin ev yaşamlarında alışlageldik toplumsal cinsiyet rollerine uygun bir yaşam sürmeleri etkili bir faktör olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında diğer önemli bir faktör; bekâr bireylerin henüz evliliğe adım atmamış olmaları, hanedeki sorumluluklardan ve evdeki toplumsal cinsiyete ilişkin kalıpyargılardan uzak olmalarıdır.

Öcal Yüceol'un (2016) çalışmasında, katılımcıların ilişki durumuna göre tutumları incelendiğinde, flört eden kişilerin düşünce yapılarının nişanlı ve evli kişilere göre daha eşitlikçi olduğu bulunmuştur. Bunun sebebi olarak, nişanlı ve evli kişilerin ilişkilerinin sosyal çevreye karşı resmiyet kazanmış olması ve buna bağlı olarak ailelerin, sosyal çevrenin de bu ilişkiye dâhil olmasıyla, bireylerin birbirlerine karşı sorumlulukları artmış, ayrıca aile ve sosyal çevrelerinin beklentileri, ileriye dönük sorumlulukları onların tutumlarını etkilemiş olması gösterilmiştir. Buna ek olarak flört eden bekâr bireylerin ise evlilerin aksine, yalnızca birbirlerine karşı sorumlulukları olması onları daha eşitlikçi tutuma sahip yaptığı söylenmiştir. Bekleviç ve Kıran'ın (2017) yaptığı çalışmada araştırma görevlisi doktorların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları medeni durumlarına göre incelenmiş ancak ters bir sonuca varılarak herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

3.2.6. Genç Yetişkinlerin Birlikte Yaşanılan Kişiye Göre Tutumları

Genç yetişkinlerin hane içerisinde birlikte yaşadığı kişiye göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını saptamak için kullanılan tek yönlü ANOVA testinin sonuçları aşağıdaki Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Genç Yetişkinlerin Birlikte Yaşadığı Kişiye Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	,251	2	,125	,505	,604
Gruplarıçi	123,199	497	,248		
Toplam	123,450	499			

*p < .05

Genç yetişkinlerin hanede kiminle yaşadıklarına bağlı olarak toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarına bakıldığında gruplararasıda anlamlı bir fark bulunamamıştır (F (2, 497) = ,505, p= ,604). Araştırmada literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak katılımcıların yaşamlarını hane içerisinde kimlerle sürdürdüğüne bakılmıştır. Ancak önemli bir fark bulunamamıştır. Bunun sebebi olarak, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun ebeveynleri ile birlikte yaşaması ve araştırmaya yalnızca 18-25 yaş aralığındaki genç yetişkinlerin dahil edilmesi görülmektedir. Bu değişkene ait anlamlı bir sonuç bulunamadığı ve ayrıca bu konuyla ilgili literatürde kaynak bulunamadığı için diğer çalışmalarla karşılaştırma yapılmamıştır.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma Kuzey Kıbrıs'ta Gazimağusa bölgesinde ikâmet eden ve 18-25 yaş aralığında olan genç yetişkin bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacı ile yapılmıştır. Genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının olumlu yönde olduğu gözlemlenmiştir. Ancak bu sonucun yanında tutumlarını etkilediği düşünülen farklı değişkenlere de bakılmıştır. Bu değişkenlerine bakıldığında, temel değişken olan cinsiyet kategorisinde istenilen sonuca ulaşılarak cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ve kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu gözlemlenmiştir. Eğitim düzeyi değişkeninde de tutumlar arasında farklar bulunmuştur. Eğitim düzeyi arttıkça tutumların daha eşitlikçi olduğu ve bilhassa üniversite ile ortaokul eğitim düzeyi arasında farklılık olduğu saptanmıştır. Çalışma durumu değişkeninde, çalışan katılımcıların çalışmayanlara göre daha geleneksel tutumda oldukları ve medeni durum değişkeninde ise bekâr genç yetişkinlerin, evli genç yetişkinlere göre daha eşitlikçi tutumda oldukları görülmüştür. Ancak yaş ve birlikte yaşanan kişi değişkenlerinde tutumlar arasında kayda değer bir fark bulunmamıştır. Bunun sebebi yaş gruplarının arasında çok büyük bir fark olmaması ve yaşların birbirine yakın olması, ayrıca yine yaş aralığı sebebiyle çoğu katılımcının ebeveynleriyle bir arada yaşıyor olmasıdır.

Kadın ve erkek arasındaki tutum farklarının yok edilmesi ve geleneksel tutumların eşitlikçi tutuma dönüştürülmesi için toplumdaki bireylerin, Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı'nda bahsedilen androjen bireylere dönüşmesi için çaba sarf edilmelidir. Bununla ilgili olarak eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin düşük eğitim düzeyine sahip kişilere göre daha eşitlikçi bir tutum sergiledikleri de tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak eşitliğin sağlanmasındaki en önemli faktörün eğitim olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı'nda da bahsedildiği üzere bireyler çocukluk döneminde yaşadığı alandan topladığı bilgileri kavrar, kodlar ve analiz etmektedir. Bu edinilen bilgiler yaşadıkları kültürün onların cinsiyetine bağlı olarak yansıttığı rolleri de içermektedir. Bu nedenle bu rollerden bağımsız, daha androjen ve eşitlikçi bireyler oluşturulması için çocuğun anne ve babadan sonra en önemli sosyalleştiği alan olan okulun verdiği eğitimin dönüştürülmesi önemlidir. Kuzey Kıbrıs'ta Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile DAÜ-Kadın Araştırmaları ve Eğitim Merkezi (KAEM), LAÜ (Lefke Avrupa Üniversitesi), YDÜ (Yakın Doğu Üniversitesi), UKÜ (Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi), ODTÜ (Orta Doğu Teknik Üniversitesi) ve FÜ (Fıneks Üniversitesi) arasında yapılan işbirliği ile imzalanan protokolün hayata geçirilmesi önem arz etmektedir. Bu protokol doğrultusunda I. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı çerçevesinde kararlaştırılan eğitimlerin verilmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği konulu dersin okul müfredatlarına eklenmesi gerekmektedir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği konusundaki bir ders müfredata eklenerek, daha erken yaşlarda eşitlikçi tutuma sahip bireyler yetiştirilebilecektir.

Buna ek olarak çalışan bireylerin çalışmayanlara göre daha geleneksel bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Konuyla ilgili olarak çalışma yaşamındaki cinsiyete dayalı ayrımcılıklar önemli görülmektedir. Özellikle iş yerinde yapılan ve çokça bilinen bir cinsiyet ayrımcılığı terfi ve yüksek makamlara atamalarda görülmektedir. Cam tavan olarak bilinen ve çoğunlukla kadınların maruz kaldığı bu ayrımcılık, kişinin iş yerinde bir seviyeye kadar gelip, sonrasında terfi alamama durumudur. Kadının ev içerisinde sorumluluklarının olması ve doğurgan olduğu için ek olarak annelik görevine sahip olması sebep olarak gösterilerek, cam tavan uygulanmaktadır. Kadının özel alandaki iş yükü, duygusal olarak nitelendirilmesi ve erkek bireylerde olan 'liderlik' becerilerinin kadında 'zayıf' olduğuna ilişkin geleneksel tutumlar, karşı cinsdeki iş arkadaşıyla aynı performansı –hatta daha fazlasını- gösterse bile cam tavan uygulamasıyla terfiyi erkek iş arkadaşı almaktadır. Kişilerin özel yaşamlarında olduğu gibi iş yerlerinde de deneyimledikleri bu geleneksel tutumdaki davranışlar, onları öğrenilmiş çaresizliğe sürüklemekte ve bu durumu değiştirmek yerine olduğu gibi kabul etmeye zorlamaktadır. Buna bağlı olarak çalışma yaşamında cinsiyet eşitsizliğine ve adaletsiz iş dağılımına maruz kalan bireyler bu durumu kendi içlerinde normalleştirerek, maruz kaldıkları ayrımcılığa tepki göstermek yerine, işinden olma kaygısıyla bu durumu kabullenmektedir.

Böylelikle çalışma yaşamındaki eşitsizlik günyüzüne çıkarılmayıp önüne geçilememektedir. Buna çözüm olarak ise, TOCED (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dairesi) Yasası ve I. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı kapsamında oluşturulan amaçları gerçekleştirmek ve kadına yönelik şiddeti engellemek, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda farkındalık yaratmak, toplumsal zihniyet dönüşümünü sağlama konusunda etkili hizmetin olmasını ve şiddete uğrayan bireylere anında müdahale yapılması amacıyla, KKTC Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev alan öğretmenlere, kamu çalışanlarına, Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerdeki acil servislerinde görev yapanlara, Merkezi Cezaevindeki mahkumlara, Polislere, Askerlere ve Özel sektördeki çalışanlara Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları alanında uzman olan kişilerce, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile ilgili eğitim verilmelidir. Bu sayede okul müfredatına eklenen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersi ile bireylerin çocukluk döneminde eşitlikçi bir tutuma sahip olması sağlanırken, diğer yandan yetişkin bireylerin alacağı eğitimler ile de gerek özel gerek ise çalışma yaşamındaki geleneksel tutumlarının dönüştürülmesi sağlanacaktır.

Son olarak da bekâr katılımcıların evli katılımcılara göre daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca varılarak aslında evlilik yaşamındaki geleneksel rollerin devam ettiği görülmüştür. Ev işlerinin ve çocuk bakımının tamamen kadına ait olduğu, evi geçindirmenin, para kazanmanın ise erkeğe ait olduğu vb. düşüncelerin özel alanda halen daha sürdürüldüğü açıktır. Bu ataerkil yapıdaki zihniyetin dönüştürülmesi ve onun yerine ev işlerinde daha adaletli ve eşit bir dağılımın sağlanması, çocuk bakımının her iki ebeveynin sorumluluğu olduğunu, hem kadının hem erkeğin çalışarak evin geçimine katkı koymasına gerektiği gibi daha eşitlikçi düşünceleri evli bireylere ve evlenecek olan bireylere kazandırmak için gerekli eğitimler verilmelidir. Bu eğitimler Kuzey Kıbrıs'taki belediyeler ile Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları üzerinde uzman kişilerin işbirliğine varılarak seminerler organize edilmelidir. Verilecek olan bu eğitim evlenmek için belediyelere başvuran çiftlere koşul şeklinde sunulacak katılım sağlanmalıdır. Bu eğitimler sayesinde özel alandaki adaletsiz iş dağılımının önüne geçilmesini ve bakım yükünün ağırlığının kadının omuzlarından alınmasını sağlayacaktır. Ayrıca evi geçindirme sorumluluğu da sadece erkeğin görevi olarak görülmekten çıkacaktır.

Araştırmanın temel problemi olan genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanları eşitlikçi tutuma eğilimli olarak belirlenmiştir. Ancak elde edilen sonuçlara bakıldığında çok yüksek puanlar ile belirgin bir biçimde eşitlikçi oldukları yorumu yapılamaz. Araştırmanın sonuçlarında katılımcıların küçük oranlarla eşitlikçi tutuma yaklaştıkları görülmekte ve bu durum toplumdaki herkes gibi genç yetişkinlerin de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Katılımcıların genç olmasının ve eğitim düzeylerinin çoğunlukla üniversite düzeyinde olmasının, tutumlarının olumlu yönde bir sonuç ortaya çıkardığı

düşünülmekle beraber yalnızca üniversite eğitiminin belirgin bir eşitlikçi tutum sergilemeye yetmediğini gözler önüne sermektedir. Bu araştırmanın sonucu ile yukarıda bahsedilen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği eğitimlerinin verilmesinin gerekliliği ciddi düzeyde onaylanmıştır. Bu eğitimlerin yanında içinde bulunduğumuz internet çağına uyum sağlayarak sosyal medya platformlarından gençlerin dikkatini çekebilecek projeler oluşturulabilir. Onların bilinçlenmesi için alanda uzman kişilerin oluşturacağı bilgi verici videolar ve yayınlar bahsedilen platformlarda gençlerin erişimine sunulabilir. Ödüllü yarışmalar düzenlenerek gençlerden Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini sağlamada kullanılabilecek yeni fikirler üretmeleri için fırsatlar yaratılabilir. Böylece hem bu konuda bilgi sahibi olmaları hem de katkı koymaları sağlanabilir.

Sonuç olarak araştırmadan yola çıkarak toplumun zihniyetinin eşitlikçi görüşe dönüştürülüp, ataerkil zihniyet yapısını ortadan kaldırmak için yapılması gereken ve verilebilecek en önemli öneri; toplumdaki bireylere Toplumsal Cinsiyet Eşitliği odaklı eğitimler vererek bakış açılarını dönüştürmelerini sağlamak ve bu sayede toplumdaki tüm bireylerin, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği fark etmeksizin eşit haklara, fırsatlara ve olanaklara sahip olmasının yolunu açmaktır.

KAYNAKÇA

- Altınova, H. H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
- Bekleviç, A. Ç ve Kıran, S. (2017). Bir Üniversite Hastanesi Araştırma Görevlilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısının Değerlendirilmesi. *BEÜ Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğü Bilimsel Çalışmalar Dergisi*, 29-37.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (22. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Corrado, C. (2009). Sex Versus Gender Categorization. *Encyclopedia of Gender and Society: Cilt 1* (s. 356) içinde. California: Sage.
- Çelik, A. S., Pasinlioğlu, T., Tan, G. ve Koyuncu, H. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Eşitliği Tutumlarının Belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.
- Çelik, A. Ö. (2019). *Feminist Bir Politika Tahayyülü: Kadınların Yerel Yönetimlerde Temsili* (yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çıtak, A. (2008). *Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet, Cinsiyet Rolü ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çiçek, B. ve Çopur, Z. (2018). Bireylerin Kadınların Çalışmasına ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 3(4), 1-21.
- Demez, G. (2005). *Değişen Erkek İmgesi: Kabadayıdan Sanal Delikanlıya*. İstanbul: Babil.
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Sistem.
- Dökmen, Z. Y. (2012). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi) ...

- Derya, Y. A., Taşhan, S. T., Uçar, T., Karaaslan, T. ve Tunç, Ö. A. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Cinsel Tabulara Etkisi, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-8.
- Direk, N. ve Irmak, B. (2017), Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(3), 121-128.
- Erzeybek, B. (2015). *Anne-Babaların Çocuklarını Yetiştirirken Benimsedikleri Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları* (yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güldü, Ö. ve Ersoy, M. K. (2009), Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Siyasal Tutumlar Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(3), 97-111.
- Güzel, A. (2016). Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları ve İlişkili Faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(4), 1-11.
- Öcal Yüceol, S. E. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar ile İlişki Doyumu ve Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar Arasındaki İlişkiler* (yüksek lisans tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi.
- Palas Karaca, P. ve Çubukçu Aksu, S. (2020). Sağlık Hizmetleri Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ile Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişki. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 4(7), 91-100.
- Saraç, S. (2013). Toplumsal Cinsiyet. Lerzan Gültekin, Gül Güneş, Ceylan Ertung, Aslı Şimşek (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları* içinde (s.27-32). Ankara: Atılım Üniversitesi.
- Seçgin, F. ve Tural, A. (2011). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *Education Sciences*, 6(4), 2446- 2458.
- Şahin, M. (2011). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (TCDB) Yazınına Kuşbakışı, *Fe Dergisi*, 3(2), 85- 100.
- Urhan, B. (2016). Kadın Emegi ve Toplumsal Cinsiyet. Feryal Saygılıgil (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları* içinde, (s. 121-151). Ankara: Dipnot.
- Uygun, K. ve Önsan, Ö. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 99-114.
- Uzun, U. S. (2013). *Örnekleme Yöntemleri*, https://www.researchgate.net/publication/30161189_Survey_Sampling_Methods_Ornekleme_Yontemleri (13 Temmuz 2020).
- Yaşar, Z. E. ve Zorluoğlu, E. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 1-17.